

СТАН ТА ПОДАЛЬШИЙ РОЗВИТОК СВИНАРСТВА В РЕФОРМОВАНИХ ГОСПОДАРСТВАХ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

*О.М.Вишневська, старший викладач
Миколаївський державний аграрний університет*

Свинарство в Україні завжди було провідною галуззю тваринництва. Але за останні десять років значно скоротилися обсяги виробництва свинини, підвищились витрати на її виробництво і свинарство стало збитковим. Для сільськогосподарських підприємств займатися свинарством є економічно не вигідним, хоча це одна з найбільш продуктивних галузей тваринництва. Тому постало питання відродження галузі та нарощування її виробничого потенціалу.

Вагомий внесок в дослідження проблеми відродження галузі свинарства та підвищення її економічної ефективності зробили відомі вітчизняні вчені: В.Н.Зимовець, М.В.Зубець, М.П.Поліщук, П.П.Руснак, П.М.Семіусов, І.Н.Топіха та інші. Але багаторічне вивчення даної проблеми проводилося в дореформований період аграрного сектору економіки. Саме тому важливим є її вирішення в реформованих господарствах з огляду на умови ринкового середовища.

Проблему забезпечення населення м'ясом неможливо вирішити без інтенсивного розвитку свинарства. Адже щорічно в області приблизно четверта частина ринку м'яса всіх видів поповнюється за рахунок свинини. Так, за 2002 рік господарствами області було вироблено більше 10 тис. тонн свинини в живій масі, що становить майже 25% від загального виробництва м'яса всіх видів. Структура виробництва м'яса всіх видів господарствами Миколаївської області наведена на рисунку 1.

Пріоритетність галузі визначається її важливими біологічно-господарськими особливостями, зокрема, багатоплідністю, швидкостиглістю та окупністю кормів. Тільки свиноматка здатна приводити по 10-12 порослят за один опорос, а молодняк досягає 100 кг за

6-7 місяців. Від однієї дорослої свиноматки при одержанні 1,8-2,0 опоросів і вирощуванні з кожного 8-9 ділових підсвинків можна щорічно одержувати понад 2 тонн м'яса, що не йде в порівняння з іншими видами сільськогосподарських тварин.

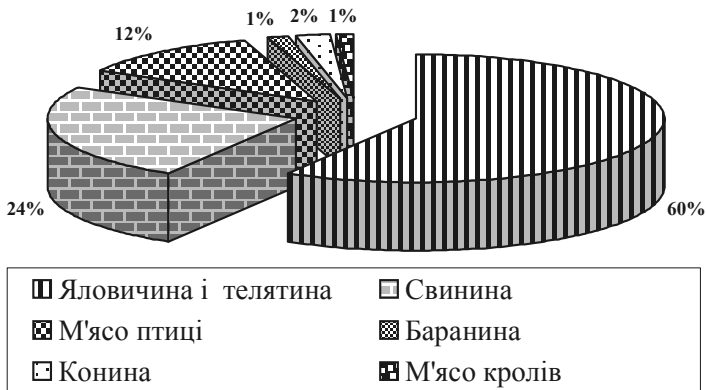


Рис.1. Структура виробництва м'яса всіх видів (в живій масі) в усіх категоріях господарств Миколаївської області в 2002 році

Впродовж останнього десятиріччя в галузі свинарства відбулися істотні зміни. Насамперед за 1991-2001 роки спостерігалось інтенсивне скорочення поголів'я свиней. Порівняно з 1990 роком в усіх категоріях господарств поголів'я свиней зменшилось в 4,7 рази, причому в господарствах населення чисельність свиней скоротилась на третину, а в сільськогосподарських підприємствах — в 7,8 рази.

За проведеним дослідженням, зменшення поголів'я свиней характерне як для областей південного регіону, так і для України в цілому. Хоча слід зазначити, що найбільше скорочення відбувалося саме на Миколаївщині. В цілому по Україні поголів'я свиней знизилось на 60,6%, а по області — на 82,2%. Найбільше поголів'я свиней за період з 1990 року втрачено в сільськогосподарських підприємствах Доманівського району 59,6 тис. голів (90,4%), Снігурівського — 49,8 тис. голів (91,9%), Казанківського — 45,4 тис. гол. (95,2%). Різке скорочення свинопоголів'я у

цих районах зумовлене призупиненням роботи потужних свиновідгодівельних комплексів. На початкових етапах переходу економіки від централізованого планування до ринкових відносин свинокомплекси опинилися у скрутному становищі через неспроможність придбати корми за датованими цінами. Дотації виробникам та споживачам було скасовано, контроль за цінами — ліквідовано. Крім того, були відмінені імпортні обмеження. Зазначені фактори призвели до напливу дешевих м'ясних продуктів із Заходу, особливо із Польщі, де сільськогосподарськими підприємствами виробляється свинина значно дешевша, ніж у вітчизняних підприємствах, а її якість відповідає міжнародним стандартам.

Слід зазначити, що в 1990 році розведенням свиноголів'я займалось 87% сільськогосподарських підприємств, на початок 2002 року — лише близько 60% до наявних, більша половина господарств мають дуже малі ферми, в яких утримувалось по 44 голови свиней, у 1990 році третина господарств мали поголів'я по 166 гол. Понад одну тисячу голів у 2001 році утримували лише 10 господарств області. Дрібні ферми, що тепер переважають, не можуть сприяти ефективному розвитку галузі. Показники стану розвитку свинарства в господарствах різних форм власності Миколаївської області в після-реформений період наведено у таблиці 1.

Більшість сільськогосподарських підприємств суттєво скорочує поголів'я свиней, залишає для розвитку особистих підсобних господарств лише значну частину основного стада свиноматок, одержує приплід і продає населенню. У 2002 році частка реалізованих населенню поросят становила по області близько 55% від одержаного приплоду, а в окремих господарствах Врадіївського, Братського, Єланецького, Казанківського, Новоодеського та Березанського районів вона становила від 84% до 70%. Тому питома вага свиноматок у сільськогосподарських підприємствах в минулому році становила 22,5%, при нормативі 7-8%.

Проведений аналіз показав, що, незважаючи на більш стабільний розвиток свинарства в індивідуальних господарствах населення, на початок 2002 року із 4504 особистих селянських та фермерських господарств області утримували на своїх подвір'ях свиней

лише четверта частина. Відбулися відчутні зміни по зосередженню поголів'я свиней. Якщо на початок 1991 року в особистих селянських господарствах утримувалось 17% від загально обласного поголів'я, то на початок 2002 року – 50% (в цілому по Україні відповідно 27% та 65%). Отже, на сучасному етапі саме індивідуальний сектор є переважаючим у виробництві свинини.

Таблиця 1

**Основні показники стану розвитку свинарства
в господарствах Миколаївської області (на кінець року)**

Показники	Роки		
	2000	2001	2002
Сільськогосподарські підприємства			
Поголів'я свиней, всього тис. голів	62,2	81,8	95,9
Середньодобовий приріст живої маси свиней, г	117	102	149
Вихід поросят на 100 свиноматок, голів	635	1180	1250
Вироблено свинини (у забійній масі), тис. тонн	3,5	1,5	1,8
Середня жива маса однієї голови при реалізації, кг	104	139	118
Особисті селянські господарства			
Поголів'я свиней, всього тис. голів	74,6	81,3	93,9
Середньодобовий приріст живої маси свиней, г	212	247	286
Вихід поросят на 100 свиноматок, голів	970	1200	1320
Вироблено свинини (у забійній масі), тис. тонн	16,6	6,2	7,3
Середня жива маса однієї голови при реалізації, кг	124	119	142

Позитивні зрушення у галузі почали відбуватися в 2001 році. Після отримання найбільшого за останнє десятиріччя валового збору зерна вперше збільшення поголів'я свиней в області забезпечили не лише господарства населення, а й сільськогосподарські підприємства усіх форм власності. Значно збільшилось поголів'я свиней станом на 1 січня 2002 року в усіх категоріях господарств Первомайського району на 3,6 тис. голів, Снігурівського – на 3,2 тис. голів та Жовтневого – на 2,0 тис. голів.

Продовжується розвиток галузі свинарства і у 2003 році. Так, станом на 1 серпня поточного року чисельність поголів'я

свиней у всіх категоріях господарств області зросла проти відповідного періоду 2002 року на 40,4 тис. гол., а темп приросту за відповідний період склав 25,4%. Сільськогосподарські підприємства всіх форм власності на вказану дату утримували поголів'я свиней на 30,8% більше, ніж минулого року. Це свідчить про те, що та значна робота, яка протягом тривалого часу проводиться в області з підвищення племінних і продуктивних якостей сільськогосподарських тварин, дає свої позитивні результати.

Останнім часом порушено цикли й процес відгодівлі свиней. У 2000-2001 роках в сільськогосподарських підприємствах відгодівельна група свиней від загальної чисельності стада складала 27-22%, тоді як на початку 90-х років — 38 відсотків. В цих господарствах середньодобові прирости на вирощуванні, відгодівлі та нагулі в 2001 році становили 149 грамів проти 196 грамів в 1990 році.

Погіршення умов вирощування та відгодівлі свиней, зростання вимушеного забою мало вагової худоби призвело до суттєвого зниження середньої забійної ваги однієї голови свиней в усіх категоріях господарств зі 121 кг у 1990 році до 58 кг у 2001 році. Лише за рахунок такого зниження вагових кондицій в минулому році було втрачено 8,3 тис. тонн м'яса свинини, що складає 78% їх фактичного виробництва.

У 2001-2002 роках у всіх категоріях господарств співвідношення вирощування свиней до їх реалізації складало 113,0%, в сільськогосподарських підприємствах — 169,4%, значення цього показника в господарствах населення — 99,7%. За 1 півріччя поточного року обсяг вирощування свиней в сільськогосподарських підприємствах збільшився в порівнянні з аналогічною датою минулого року більш ніж наполовину, а відношення обсягу вирощування до реалізації тварин на забій збільшилось в 2,2 рази. Показник перевищення вирощування над реалізацією свідчить про розширене відтворення стада та розвиток галузі.

Недостатній розвиток кормової бази та годівлі тварин поряд зі зміною ринкової кон'юнктури — одна з причин зменшення виробництва свинини. У структурі згодовуваних кормів в сільськогоспо-

дарських підприємствах концентровані становлять 84%, в господарствах населення — на 11 відсоткових пункти менше. Частка комбікормів у згодовуваних концентратах залишається низькою і становила в минулому році 27% (в 1990 р. — 45%). Це призводить до перевитрати кормів, що зумовлено їх незбалансованістю та зменшенням у концкормах комбікормів. Залишається велика частка грубих кормів (14,7%). Слід зазначити, що в нормативній літературі грубі корми в раціонах свиней згодовувати не рекомендується.

Одночасно зі зменшенням обсягів виробництва свинини зменшилися розміри і змінилася структура напрямків реалізації її в сільськогосподарських підприємствах. Сільськогосподарські підприємства зменшили обсяг реалізації свинини з 52,3 тис. тонн (живої маси) у 1990 році до 2,6 тис. тонн у 2001 році. Аналіз структури реалізації сільськогосподарської продукції свідчить про подальший перерозподіл продажу на користь вільних каналів. У 2000-2002 роках до переробних підприємств надходило лише 9%-14% загального обсягу реалізації свинини цими господарствами (за 7 місяців поточного року — 17%), тоді як у 1990 році за цим каналом було реалізовано 94% м'яса свиней. Поряд з цим у 2002 році реалізовано м'яса свиней на ринках та продано і видано населенню 74%.

Але слід зазначити, що з 1997 року, після прийняття першої постанови Кабінетом Міністрів України про підтримку тваринництва і подальших кроків, спрямованих на зацікавлення товаровиробників, рівень збитковості м'яса свиней в сільськогосподарських підприємствах за останні 5 років зменшився більше, ніж у 2 рази. В минулому році було введено в дію приміщень для свиней на 1,1 тис. скотомісць, що в 5,5 рази більше, ніж у 2000 році, але в 7,5 разів менше рівня 1990 року. Практично не надходять нові технічні засоби для свиноферм, а ті, що залишилися, виходять з ладу. Кількість роздавачів кормів для свиней скоротилось в порівнянні з минулим роком на 19%, транспортерів для прибирання гною — на 23%, змішувачів кормів — на третину.

Отже, для збільшення обсягів виробництва свинини необхідно мобілізувати наявні внутрішні резерви і створити сприятливі макро-

економічні умови. На етапі економічних перетворень ефективність свинарства може бути досягнута лише за умови підтримки на державному рівні. Так, останні рішення Уряду щодо підтримки галузей тваринництва та розвитку аграрного ринку дають підставу переглянути ставлення до найбільш скоростиглої галузі тваринництва — свинарства і забезпечити ефективне виробництво свинини в господарствах усіх форм власності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств Миколаївської області (за 1996-2001 р.) Статистичний збірник. За ред. П.Ф. Зацаринського. – Миколаїв, 2002 р. – 71 с.
2. Статистичний щорічник Миколаївської області за 2002 рік / Миколаївське обласне управління статистики; Під керівництвом В.З. Жеребецького. – Миколаїв, 2003.- 565 с.;
3. Посібник по реформуванню сільськогосподарських та переробних підприємств. За ред. П.Т. Саблука, В.Я. Месель-Веселяка // ІАЕ УААН. – К, 2000 р.- 634 с.

УДК 336:35.073.513.1:338.432

ФІНАНСОВИЙ ЛІЗИНГ АПК В ПОРЕФОРМЕННИЙ ПЕРІОД – ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

***А.В.Благодатний**, пошукувач*

Херсонський державний аграрний університет

Однією з актуальних проблем розвитку аграрних підприємств у пореформений період є оновлення їх основного капіталу на сучасній технічній основі та забезпечення його розширеного відтворення. Важливу роль у вирішенні цієї проблеми може відіграти фінансовий лізинг. Однак, з ряду об'єктивних та суб'єктивних причин дана форма залучення аграрними підприємствами додаткових фінансових ресурсів має обмежений характер і не відіграє поки що вагомої ролі у підвищенні рівня їх технічної оснащеності.

До таких причин належать насамперед недосконалість законо-